

УГОВОР О ПРОДАЈИ РОБЕ

Појам

Дефиниција - пренос својине на ствари која се предаје; исплата цене

Особености у привреди – а) уговорници - трговци, б) предмет - роба

Назив – “продаја” (ЗОО) или “купопродаја”

Битни састојци

По природи посла – а) роба (одређена) б) цена – може и неодређена (природан састојак)

По закону – форма: опрема, возила, стуже, цена на рате

По вољи – начин, место и време предаје и плаћања, превоз, осигурање, ризик, трошкови, амбалажа, надлежност за спор ...

Особине – двостран, теретан, неформалан ...

Дејство – четири система

Француски – стварнопр. дејство

Аустро-угарски – облигационопр. дејство

Немачки – облигационопр. дејство са предајом, као апстрактним послом

Англикански – продаја (*sale*) и будућа продаја (*contract to sale*)

Значај дејства – везивање преласка ризика и могућност друкчијег уговарања у трговинском праву

Врсте

1) субјекти и предмет – грађанска и трговинска

2) врста ствари – продаја покретних и непокретних ствари; продаја покретности изједначених са непокретностима (превозна средства, инвестициона опрема, струја)

3) место уговорника – домаћа и међународна

4) начин плаћања – а) готовинска (истовремено), б) пренумерациона (прво цена, па роба),

в) на почек (прво роба, па цена)

5) битност рока – фиксна и нефиксна

б) посебне обавезе – а) на пробу - ризик продавчев, б) са пречом куповином, в) са

задржавањем својине - ризик купчев, г) по узорку или моделу - одговорност за физичке мане, д) са спецификацијом – ако је не уради купац, даје је продавац

Извори права

Домаћи – ЗОО, ОУ 54, Посебне узансе за промет робе на мало 74, обичаји

Међународни – 1) конвенције: а) Бечка о уговору о м.п.р. 80, б) о застарелости у мпр 74, в)

о представљању у продаји 83; 2) пословни - Европ. екон. комис. - општи услови за разне врсте робе (инвестициона опрема, житарице, воће ...)

Предмет продавчеве обавезе

Појам – ствар и право

Ствар

Појам – роба - телесна покрет. ствар намењена тржишту или преради

Изузетно непокретност – у оквиру делатности продавца

Искључења – ХОВ и новац (монета); енергија?

Особине: 1) своја, али може и туђа (евикција, ако има спора), 2) постојећа, али може и будућа, 3) у промету (допуштена), 4) одређена – санкција неважност уговора (нема предмета)

Врсте: генеричне и индивидуално одређене

Одређеност генеричне ствари – по врсти, количини и квалитету

- врста – мора да је одређена; уговарање више врста – избор припада продавцу (дужнику)

Одређеност генеричне робе – наставак

-количина – одређена или одредива

* начини одређивања –

а) тачно, б) оквирно (“од ... до”, “најмање ... највише”) – испорука било које количине у оквиру граница, в) уобичајеним изразима – “вагон” (10.000 кг бруто), “цистерна” (10.000 кг нето)

* толеранција – а) изрази “око”, “цирка” – 5%, иначе 2%, б) нема толеранције - по броју комада или противно природи посла

* одредивост – разни начини (нпр. “уобичајена количина из ранијих уговора”)

* проблем амбалаже код вагања – важи тежина “бруто за нето” (значи, и амбалажа), ако није друкчије уговорено

-квалитет – не мора да је одређен

* слобода уговарања, осим кад је прописан (нпр. стандарди, прописи о квалитету)

* санкција за несаобразност – одговорност за физичке мане

* начини одређивања – а) спецификација, б) узорак и модел, в) “уобичајен квалитет.” (редован квал. у месту продавца), г) “таква каква” (роба са одређене гомиле без пребирања) - неодговорност за мане, осим за превару), д) “виђено одобрено” (купац прегледао робу и пристао) – одговорност само за превару или прикривене мане

* квалитет неодређен – а) сврха, ако је позната продавцу, б) најмање средњи квалитет, ако му је сврха непозната (подобност за редовну употребу и промет)

Одређеност индивид. ствари

-јасан опис

-уникат или индивидуализ. генер. роба

Право као предмет обавезе продавца

Врсте – 1) стварна права – својина, стварна службеност (уз повласно добро), лична службеност (нпр. плодуживање), залога (само уз потраживање), 2) интелектуална права, 3) тражбине (осим личних)

Предмет купчеве обавезе

Цена

Појам – новчана накнада купца продавцу

Особине

-новчана (више од пола), иначе размена

-одређена – ако није одређена: 1) редовна цена, 2) разумна цена – а) текућа, б) судска

-озбиљна – ако је багателна, скрива поклон

-правична – иначе прекомерно оштећење (?), зеленашење или злоупотреба монопола

Начини одређивања

-слобода уговарања, осим кад је прописана

-непромењива (осим у случају промењених околности) и промењива (нпр. клизна скала)

-“текућа” цена – званична евиденција тржишта продавца у време исплате одн. уобичајена цена

-“треће лице” – ако не одреди, а стране се не сагласе – разумна цена

-“један уговорник” – ништавост клаузуле; уговор важи (као да цена није уговорена)

-“оријентациона” цена – коначну цену накнадно одређују уговорници према околностима у време закључења уговора

Обухват цене

-покрива вредност робе

-да ли покрива остале трошкове?

-покривање трошкова:

а) амбалаже

* не, осим кад је уговорено (нпр. бруто за нето, амбалажа гратис ...)

* ситна амбалажа – урачуната у цену

* крупна амбалажа – није урачуната; купац је враћа по испоруци, ако је не

плати

б) превоза – не, осим кад је уговорено

г) плаћања цене – да, јер их сноси купац

д) испоруке – не, осим припреме испоруке

ђ) царине – извозне сноси продавац, а увозне купац

-сконто? – а) одбитак од цене за њено раније плаћање; б) нема га, осим кад је уговорен

-рабат? – а) попуст у цени због веће количине б) нема га, ако није уговорен

Обавезе продавца

1) испорука робе

2) саобразност робе (гаранција физичких својстава)

3) предаја робних докумената

4) гаранција правних својстава

5) чување робе

6) обезбеђивање амбалаже

7) осигурање робе

8) обавештавање купца

Испорука

Појам – скуп радњи омогућавања државине купцу

Терминологија – “предаја” или “испорука”

Значај

Пренос својине, ризика и трошкова

Изузеци од преноса ризика: а) продаја на пробу (продавчев) б) задржавање својине

(купчев) в) раскид због мана (прелази на продавца, иако је купац држалац)

Место

Уговорено (нпр. транспортна клаузула)

Није уговорено

-седиште продавца у време закључења уговора (место дужника)

-локација у месту испоруке

•седиште п-ца и к-ца у истом месту – складиште п-ца

•седиште п-ца и к-ца у различитим местима – утоварна станица п-ца до 10 км

Место испоруке кад није уговорено – наставак

-индивидуална ствар – место њеног налажења у време закључења уговора

-генерична ствар из складишта или гомиле – место њеног налажења у време закључења

уговора

Продавац може да једнострано мења место испоруке у случају сметњи у испоруци (нпр.

обустава саобраћаја)

Време

Уговорено (могућности):

1) тачно одређеног дана

2) до истека рока (послед. дан нерадни - први радни дан)

3) уобичајеним изразом: а) почетком месеца (ЗОО – 1; ОУ – 1-10) б) средином месеца (ЗОО – 15; ОУ – 11-20) в) крајем м. (ЗОО – последњи дан; ОУ – 21- послед. дан) г) у првој половини месеца (1-15) д) у другој половини месеца (16-последњи дан)

4) брзо, хитно, промптно – 8 дана по закључењу

Кад није уговорено – 1) ЗОО - разуман рок 2) ОУ – 8 дана

Сукцесивне испоруке

-у уговореним роковима

-кад нису уговорени – а) рок од два или више месеци – једнаки месечни оброци б) краћи рок – 2 једнака obroка средином и крајем рока

Начин

Уговорени начин

Ако није уговорено

-у целини и одједном

-стварна предаја, симболична (нпр. кључеви, робни документ) и фиктивна (*traditio brevi manu*)

-индивидуална ствар – према њеним својствима

-генерична ствар – а) издвајањем на складишту продавца и обавештавање купца б) предаја превозиоцу в) предаја купцу у месту опредељења (дистанциона продаја)

Саобразност

Појам - испорука робе уговорених физичких својстава (квалитативни недостаци)

Критеријуми утврђивање мана

31) уговорена или прописана својства

32) својства за нарочиту употребу, која је позната продавцу

33) својства по узорку или моделу, осим кад је показан само ради обавештавања

34) својства за редовну употребу или промет

Одговорност – услови, права купца (санкције) - касније

Обавезе продавца

Предаја исправа

Којих? – за омогућавање располагања (нпр. превозна исправа, складишница, царинске исправе) и употребе робе (упутство за употребу, гарантни лист, рачун)

Гаранција за правна својства - евикција

Обавеза заштите купца у случају правног узнемиравања

Услови – а) постојање узнемиравања заснованог на праву б) обавештење продавца в) савесност купца

Санкције – 1) одузимање ствари – раскид по сили закона 2) умањење купчевог права – снижење цене или раскид 3) одштета - увек

Тужба

-1 г. по сазнању за правну сметњу

-спор – 6 месеци по правноснажном окончању

Чување робе

Доцња купца у преузимању

На трошак и ризик купца

Начини – лично, предајом складишту, предајом трећем лицу (одговорност за избор)

Амбалажа

Даје је продавац

Услови

- да штити робу од уобичајених ризика у превозу
- да омогућава најнижи возарински став

Осигурање

Не мора, осим кад је уговорено или уобичајено
Обавештавање купца, како би могао сам да је осигура

Обавештавање купца

- о слању, својствима робе, промени околности
- теорија одашилања – ризик сноси купац

Обавезе купца

Плаћање цене

Место: 1) уговорено 2) уобичајено 3) место предаје ствари (седиште продавца – повериоца)

“Купац је дужан да дође код продавца, да изабере ствар, плати цену и узме ствар”

Време

- у уговорено време (слобода уговарања): а) пре (нпр. “по позиву”, “по пријему фактуре”), у часу, после испоруке б) промтно, брзо, хитно, одмах – први радни дан по пријему робе или фактуре зависно шта је купац касније примио
- кад није уговорено – претпоставка готовинске продаје: 1) судска пракса - 15 дана по пријему робе 2) ОУ – 8 дана; купчево право одлагања плаћања ради прегледа робе
- сукцесивне испоруке – сваки оброк посебно

Начин

- валута – домаћа у домаћој продаји; у међународној - може и страна
- могућности - 1) готовински одн. вирманисањем између правних лица 2) хартијама од вредн. 3) акредитивом 4) икупљивањем робног докум.

* вирманисање – а) рачун п-ца и к-ца у истој банци – плаћање извршено кад банка прими купчев налог б) рачун п-ца и к-ца у различитим банкама – кад п-чева банка прими налог к-чеве банке

* акредитивом (кад није друго уговорено) – 1) к-ц га отвара о свом трошку 2) време – бар 15 дана пре испоруке и да траје бар 15 дана по њој 3) да покрива највећу уговорену количину робе са трошковима које плаћа продавац за рачун купца

* откупом робн. докум. – п-ц предаје докум. к-цу, а овај може њима да располаже по исплати

Рачун (фактура)

- појам – једнострана изјава п-ца к-цу о цени за испоручену робу (захтев за плаћање цене)
- није правни посао
- нема обавезе издавања, осим у потрошачкој продаји
- предрачун (профактура) – привремени рачун (нпр. за аванс)
- значај – а) доказ о постојању и садржини уговора в) веродостојна исправа (изврш.) г) израчунавање коначне укупне цене, кад је уговорена јединична д) доспелост плаћања, кад рок није уговорен њ) гаранција у потрошачкој продаји
- обавезност? ОУ – а) састојци противни уговору не обавезују к-ца и кад не приговори б) састојци у складу са уговором обавезују к-ца, ако одмах не приговори
- пракса – слање ненаручене робе са фактуром уз напомену да се ћутање сматра прихватањем понуде (судови усвајали захтеве за плаћање) – пракса незаконита

Преузимање робе

Појам – скуп радњи омогућавања испоруке п-цу
Право или дужност купца?

-по ЗОО “дужност”

* продавац може да раскине уговор због купчевог неоправданог одбијања пријема, ако основано посумња да к-ц неће платити цену

* последица неиспуњења - поверилачка доцња к-ца

* поверилац не може да натера купца да прими робу; судска остава

Остале обавезе – 1) отварање акредитива 2) прибављање гаранције 3) давање спецификације 4) давање диспозиције о превозу и месту опредељења 5) враћање амбалаже 6) прибављање увозне дозволе 7) плаћање увозне царине

Одговорност за испуњење уговорних обавеза

Англикански и континентални систем одговорности

Англикасни систем

-разликовање битних (conditions) и небитних (warranties) уговорних клаузула

-повреда битних клаузула – раскид

-повреда небитних – нема раскида, само одштета

Континентални систем

-разликовање: 1) квантитативне повреде (неизвршење и делимично извршење) 2) квалитативне повреде (физичке мане) 3) правне повреде (евикција)

-посебан систем санкција за сваку врсту повреда

-незнатна повреда – не даје право на раскид

Одговорност продавца – права купца

Услови

1) постојање скривене мане (квалитативне или квантитативне)

2) у време испоруке или после испоруке, а узрок у време испоруке

3) савесност купца

4) приговор

-без одлагања

-несавесности продавца (знао за ману) – купац задржава права и кад није приговорио благовремено

Утврђивање мане - преглед

Начин – како је уговорено

Могући начини

1) обе стране или само једна (пре свега купац),

2) комисијски - по ОУ 54 обавезан: а) уговорено утврђивање количине од само једне стране са превозиоцем (шпедитером), а превозилац одбије учешће б) утврђивање на складишту једне стране без присуства друге стране

Време прегледа

-чим је могуће – 1) видљиве мане – у часу пријема 2) скривене – по пријему 3) санкција пропуштања рока – преклузија права

-одлагање прегледа – 1) реекспедиција (купац шаље без претовара робу у ново место опредељења) – по стицању ново место 2) продавац не пошаље купцу исправе потребне за преглед – до пријема исправа (осим кад је роба кварљива или је већ у квару)

Место прегледа – 1) уговорено место (нпр. складиште продавца, утоварна станица, истоварна станица, складиште купца ...) 2) место испоруке, осим кад је ту немогуће – прво погодно место

Техника – зависи од врсте робе: 1) количина – вагање, мерење, бројање 2) квалитет – стручни преглед, хемијска анализа, упоређивање са узорком, физичким прегледом, пробним радом ствари 3) роба у оригиналном паковању – прегледа се само паковање, а мане робе - скривене

Приговор

Особине – одређен, брз, на сигуран начин (у пракси - писмено)

Рок – 1) видљиве мане – одмах по пријему 2) скривене – одмах по уочавању, а најкасније 6 месеци по пријему (БК – 2 год.) 3) већа количина – разуман рок за одбијање вишка 4) мања количина или друга врста – ЗОО ништа, а ОУ “кратак рок” по испоруци

Пропуштање рока – 1) материјалне (квалитативне) мане - преклузија права купца; суд пази на преклузију само по захтеву продавца 2) квантитативне мане – а) већа количина – купац прихвата вишак (дужан да га плати) б) мања количина и друга врста – нема преклузије, али одштета продавцу због необавештавања

Тужба – 1 г. (преклузија); право на смањење цене, ако није још плаћена

Случајеви неодговорности продавца

- 1) нису испуњени сви услови, осим кад је продавац несавестан
- 2) видљиве мане – осим кад је изјавио да ствар има одређена својства или да нема мане
- 3) незнатне мане (у границама толеранције) – осим кад је уговорено “без толеранције”
- 4) власник ствари продате лицитацијом
- 5) уговорно искључење или ограничење одгов. (нпр. “виђено-одобрено”, “каква-таква”), осим: а) наметање искључења монополом б) несавесност п-ца (превара)

Права купца – случајеви

- 1) испорука робе лошијег квалитета
- 2) испорука робе бољег квалитета
- 3) неиспорука (дужничка доцња)
- 4) испорука робе с делимичним манама (нпр. мане у делу; мања количина)
- 5) испорука веће количине робе
- 6) сукцесивна испорука
- 7) испорука друге врсте робе

Лошији квалитет (физичке мане)

- 1) Испуњење – отклањање мана или замена (примарно) – примерени рок
- 2) Раскид
- 3) Снижење цене
- 4) Одштета – у сваком случају

Коначност саопштеног избора раскида

Губитак права на раскид - кад је к-ц отуђио робу или не може да је врати у стању у ком ју је примио, осим кад је погоршана узроком за који купац не одговора (виша сила, случај, кривица продавца)

Делимичне мане (мања количина или мана дела) – дужност пријема мање количине (исправног дела), осим кад роба чини целину или к-ц има оправдан интерес да прими целу ствар без мане (права као код физ. мана)

Већа количина – нема дужности пријема вишка, али ако га прими (макар неприговарањем), мора да га плати

Сукцесивна испорука – општа правила за сваку испоруку; али:

- 1) доцња једног оброка, право да се раскине уговор за тај оброк

- 2) право раскида и за све будуће оброке, ако је очигледно да их продавац неће испоручити
- 3) право раскида и за испоручене оброке, ако купац нема интереса за њих без будућих оброка (сви чине целину)

Испорука друге врсте робе

Дилема – неиспорука (*rei ius*) или мањкава испорука (*aliud*)?

Наша судска пракса – неиспорука (значи – к-ц не сноси терет приговора)

Одговорност купца – права продавца

Случајеви – 1) неплаћање цене 2) повреда других обавеза 3) рефлексна штета

Неплаћање цене

-општа правила (испуњење уз камату, раскид, одштета)

-ОУ: 1) нема раскида, пошто је купац примио робу 2) не примењује се, јер ЗОО то не предвиђа, осим кад је уговорена примена ОУ

-потера (потрага) п-ца за робом предатом на превоз због неплаћања цене, ако још није предата купцу

Поведа других обавеза - нпр. исплата на другом месту или на други начин

Санкција – зависи од значаја повреде (знатна или не)

Знатна – као неплаћање

Незнатна – испуњење и накнада штете (нема раскида)

Рефлексна штета

Појам – штета у осталој имовини к-ца узрокована маном робе

Одговорност продавца – деликтна (претпоставка кривице) – општа правила деликтне одговорности

Заједничка правила за обавезе п-ца и к-ца

Узајамност испуњења

-начело истовременог испуњења

-приговор неиспуњења или неспремности за испуњење друге стране, осим кад је друго уговорено, законом одређено или произлази из природе посла

Антиципативни раскид

Појам – раскид пре доспелости

Ко коме? – спремна страна неспремној

Зашто? – очигледно да друга страна неће или не може да испуни своју обавезу

Како? – саопштавањем (нема по закону)

Спречавање – неспремна страна пружи обезбеђење

Право спремне стране на одштету

Накнада штете

Разлог – неиспуњење или неуредно испуњење, осим кад дужник докаже узрок за који не одговара

Циљ – а) прихваћен позитиван уг. интерес – да се поверилац стави у положај као да му је обавеза испуњена, б) не негативан уг. инт. – као да угов. није закључен

Врсте – апстрактна и конкретна

1) апстрактна (претпостављена) штета

- појам – разлика уговорене и тржишне цене у време раскида на штету повериоца у месту испоруке (нпр. за купца скочила цена; за продавца пала)

- терет доказа – претпоставља се чим оштећени докаже разлику

- већа штета – оштећени мора да је докаже

2) конкретна штета

- појам – разлика између уговорене и цене из накнадног уговора на штету повериоца (нижа цена из продаје одн. виша цена из куповине ради покрића)

- услови за продају (куповину) ради покрића – 1) саопштавање раскида дужнику, 2) разуман рок, 3) разуман начин (цена, место и др.), 4) саопштавање намере продаје (куповине) ради покрића дужнику

- обим – разлика у цени (стварна штета измакла корист) + трошкови продаје (купов.), али до предвидљиве штете

3) поштрена одговорност

- појам – одговорн. дужника за накнадну немогућност испуњења (нпр. случајна пропаст ствари) после падања у доцњу

- природа - објективна

- ослобођење – доказ да би роба пропала и да је благовремено испунио обавезу (тј. виша сила)

Случај одговорности из праксе

Уговор о испор. инвест. опреме (“производ у руке”) 1989

Предмет – млинови за угаљ за термоелектр.

Рокови – 1) испорука: 17 – 40 месеци по закључењу, 2) плаћање цене – 30 дана по оброцима, 3) одлагање (застој) – за време више силе и њених последица

Измена уговора 1991 – продужени рокови испоруке и плаћања, али са лицем различитим од првобитног к-ца

Ток испуњења: 1) п-ц испоручио део опреме, али није монтирао, 2) грађ. рат у БиХ (место испоруке), 1992 – 1995, 3) бомбардовање Србије 1999, 4) к-ц није ништа платио, 5) п-ц тражио плаћање 2001, 6) к-ц признао пријем и вредност, али не и намеру да плати, 7) продавац спреман да испуни остатак обавезе

Приговори к-ца – 1) није пасивно легитимисан 2) застарелост дуга

Како заштити продавца?

Питања – 1) да ли се к-ц признањем одрекао застарел. 2) да ли уговор још важи, 3) ако важи, која права има п-ц (плаћање, раскид, повраћ. датог, конкр. или апстр. шт.)

Гаранција и одговорност произвођача

Гаранција за исправно функционисање

Појам – појачана заштита купца техничке робе од мана у функционисању у одређеном року

Ко гарантује (одговара)? – произвођ. и продавац

Услови – 1) техничка роба, 2) издат гарант. лист са битним састојцима и роком гаранц. (обично уз рачун), 3) мана у функционисању током гар. рока (не мора узрок у часу испоруке робе), 4) приговор п-чу или п-цу

Права к-ца: 1) бесплатна оправка (продужење рока у трајању оправке) 2) замена (рок изнова) – разуман рок, 3) раскид уговора, 4) снижење цене, 5) накнада штете због неупотребе робе

Ризик и трошкови – произвођчеви одн. продавчеви

Преклузија – 1 год. по приговору, али само према произвођачу

Однос са физичким манама – гаранција не искључује права к-ца за те мане према продавцу

Одговорн. п-ча – 1) деликтна и објективна; 2) услов – а) мана која чини ствар опасном, б) пропуштање мера заштите купца од опасног својства исправне ствари (нпр. ауто)

Прелаз ризика и трошкова

Проблем

Законско уређивање – прелаз својине (предаја робе)

Уговорно уређивање – транспортне клаузуле

Правни извори – ОУ и Правила МТК (*Incoterms*)

Врсте по ОУ: 1) франко фабрика, 2) франко вагон, 3) франко уз бок брода, 4) франко брод, 5) цена, осигур., возарина (ЦИФ), 6) цена и возарина (С&F), 7) франко аеродром, 8) возарина плаћена до (место опредељења), 9) возарина и осигур. плаћени до (место опред.), 10) франко превозник, 11) франко обала (место опред.), 12) франко државна граница, 13) испоручено неоцарињено, 14) испоручено оцарињено

Врсте по *Инкотермсу* – 1) Ex work (са посла, франко место продавца) 2) FCA (free carrier) 3) CPT (carriage paid to) 4) CIP (cost & insurance paid to) 5) DAT (delivered at terminal) 6) DAP (delivered at place) 7) DDP (delivered duty paid) 8) FAS (along sideship) 9) FOB (on board) 10) CFR (cost & freight) 11) CIF (cost, insurance & freight)

Уобичајене клаузуле уговора о продаји робе

- 1) означање уговорних страна (посл. име, адреса, мат. бр. и заступник)
- 2) место и време закључења
- 3) опис робе – врста, количина и квалитет
- 4) цена – по потреби јединична и укупна; ако је променљива – критеријум промене
- 5) паковање, ако је потребно (опис, ко га прибавља, ко га плаћа)
- 6) место, време и начин испоруке
- 7) утврђивање количине и квалитета (преглед)
- 8) приговарање
- 9) обезбеђење (нпр. уговорна казна, камата)
- 10) место, време и начин плаћања цене
- 11) прелаз ризика и трошкова (ако није уређен у члану о испоруци)
- 12) завршне одредбе – а) меродавно право (нпр. ЗОО, ОУ, странско право у спољ. трг.), б) ступање на снагу (кад га потпишу уговорници), в) надлежност суда (арбитраже), г) број примерака уговора